

La Letra Mesadièra

DE L'INSTITUT D'ESTUDIS OCCITANS D'ARIÈJA

11 car. Enric Fabre 09100 PÀMIAS
05.81.06.03.88/ieo09@orange.fr
<http://ieo-arieja09.blog4ever.org/>

AGENDA

Ràdios

Del diluns al divendres, a l'entorn de 8h20 e 18h50, lo **dissabte** a 14h00 e lo **dimenge** a 11h00 sus *Ràdio Transparence* (93.7 FM), *De còr e d'òc*.

Cada dimars, de **19h00 a 20h00** - *Era votz dera montanha*, sus *Ràdio Coserans* 94.7 FM

Corses e talhièrs d'occitan

Lo diluns a 9h30 a Pàmias (Espaci occitan) - Cors d'occitan debutants.

Lo diluns a 20h30 a Sent Joan del Falgar (sala del Fogal Rural) - Talhièr d'occitan totes nivèls.

Lo dimars a 17h00 a Foish (Le Leo) - Cors d'occitan debutants e confirmats.

Lo dimècres a 17h00 a St Guironç (10 car. del Priolach) - Cors d'occitan debutants.

Lo dimècres a 18h30 a St Guironç (10 car. del Priolach) - Cors d'occitan confirmats.

Lo dimècres a 20h30 al Fossat (Teatre de Verdura) - Talhièr d'occitan totes nivèls.

Lo dijòus a 14h30 a Pàmias (Espaci occitan) - Cors d'occitan confirmats.

Lo dijòus a 17h00 a L'Avelhanet (Centre multispòrts) - Cors d'occitan debutants.

Lo dijòus a 18h30 a L'Avelhanet (Centre multispòrts) - Cors d'occitan confirmats.

Contacte : 05.81.06.03.88 o ieo09@orange.fr

Acamps

09 e 30/01/2020 a 20h30 a Pàmias (Espaci occitan) - Acamp del Cercle occitan Prospèr Estieu. Contacte : 05.81.06.03.88 o ostaloc09@orange.fr

Animacions

11/01/2020 de 9h00 a 17h00 a Pàmias (Espaci occitan) - Estagi d'occitan nivèl III. Repais partejat a miègjorn. Inscricion al 05.81.06.03.88 (IEO d'Arièja)

17/01/2020 a 18h30 a Pàmias (Espaci occitan) - *Les Divendres de l'Espace occitan* : presentacion de l'Alman'Òc 2020 pel Cercle Occitan Pèire Lagarda de Foish. Manja-dreit après la presentacion. Dintrada liura. Contacte : 05.81.06.03.88 (IEO d'Arièja).

25/01/2020 a partir de **14h00** a Foish (Centre cultural) - Dictada occitana (a gratis). Entresenhas al 06.78.50.39.40

Mot de la Presidenta

Caris amics

Vaquí que torna l'an novèl e coma totjorn, nos podèm pas parar de créser qu'ongan tot anirà melhor per la lenga nòstra coma per un molon d'autras causas que nos fan mestièr, cada jorn.

Cal dire la vertat, amb l'an que ven de s'acabar sèm pas estats servits coma reis. Al contrari las atacas contra l'occitan e tot çò qu'aviam obtengut per sa difusion e son ensenhament son estadas nombrosas e violentas. E se'n prenon pas qu'a la lenga tota soleta.

Nos calguèc mobilizar mès d'un còp per fèr véser la nòstra colèra. An pas daissat, les que nos govèrnàn, de nos voler fèr crebar ; nos tolèran de mal esquiç e sabi plan que demest nosautres, aparaires de la lenga polida, mès d'un pensa que le nòstre combat es pas qu'una causa perduda. Justament ! Son las causas perdudas qu'an besonh de nosautres, las autras se'n pòdon passar. Cal contunhar, avèm pas tot perdut. Dins Arièja, en çò nòstre, avèm ara una croniqueta setmaniera en occitan dins la premsa locala e las gents prendràn la costuma de véser cossí s'escrivi son « patoés ». Avèm ganhat un pauc mai d'ajuda del Conselh Departamental e unas linhas d'occitan dins son bulletin. Plan segur, es pas pro. L'anar es pas pro viu, manca de vam. Nos caldrà batalhar fèrm, èsser determinats se volèm qu'aqueles gasanhs pichonets siàn perennizats e per aver d'ajuda que siá al nivèl de çò necessari per que la lenga se mòra pas. Dins aquela passa que res es pas aisit, cada pas en davant es una victòria, nos ac cal véser atal e fèr un pas de mès.

Tanben, avèm començat de recampar las associacions del departament que se mainan d'occitan, per soscar amassa a de reivindicacions comunas e fèr camin mès d'aviat.

Sembla que plan sovent l'union siá un combat, tot sant vòl lum. Per mon compte, cresi ieu qu'es un bon biais e qu'es atal qu'avancarem.

L'interès de las gents per l'occitan s'afortís. Ac vesèm plan dins les corses pels adults que fasèm dins les quatre cercles de l'IEO d'Arièja. Dempuèi la dintrada darrièra, avèm mès d'escolans e sovent monde afogats qu'an enveja de conéisser son país e de parlar sa lenga.

Alara, començarem l'annada amb una professora novèla, una « remplaçanta », coma se ditz, podèm pas fèr de mens per contentar tot aquel monde d'aprenents novèls del temps de l'abséncia de Camilha Bilhac. Lor desiram a totas doas que tot se passe plan. Bona escasuda !

E per vosautres, amics, al moment que « l'an vièlh larga sa capelada e nos saluda un darrièr còp », vos desiri vam e santat per l'an novèl, nos'n caldrà fòrça mas atal entre totes, ac farem tot.

Annia Wolf

**Dissabte 11 de genièr de 2020
a Pàmias (Espaci occitan)**

Cors d'occitan n°2 nivèl III

« Lengua occitana, introduccion a la dialectologia occitana »
amb Joan Sibille

5 jornadas d'estagis – 30 oras de formacion (cors complet a la carta)

9h00-9h30 : Acuèlh

9h30-12h30 : 1^{èra} sesilha de trabalh

12h00 : repais partejat (menar la saqueta)

14h00-17h00 : 2^{nda} sesilha de trabalh

Tarifas : sesilha : 30 Euros (normal) ; 25€ (sòci IEO) ; 20€ (mercat a un cors de l'IEO-09)

Formacion tota : 125€ (normal) ; 100€ (sòci IEO) ; 80€ (mercat a un cors de l'IEO-09)

Contacte : 05.81.06.03.88 /ieo09@orange.fr

Concors de novèlas 2020

Lector del Val

Lo Lector del Val (associacion de bibliotècas del Lauragués) vos prepausa un concors d'escritura de tèxt cort :

- que debuta per la frasa : "Un títol gròs en primièra pagina... Estranhs ortalièrs dins l'òrt partejat !" *Escrivètz la seguida...*

- de 6 paginas (12 000 signes) al mai, numerotadas, croquetadas, non signadas, amb un títol

- de mandar en 6 còpias de papièr e une còpia numeric al mai tard lo 6 de febièr de 2020 a : Lector del Val – 1, route de Pompertuzat -31450 DEYME / info@lecteurduval.org / 05.61.00.51.16

Quatre categorias : Escòla primària, Collègi, Licèu, AdulteVos cal pas desbrembar de júnher la ficha d'inscripcion (se marcar en linha sus www.lecteurduval.org e imprimir). Los melhors tèxtes seràn publicats e enregistrats. Règlament complet sus internet.

A las vòstras plumas !!!

Dictada occitana 2020 !!!!

**Dissabte 25 de genièr
A 14h00 a Foish
(Centre Cultural)**

**Animacion amb Sòfia de
Dixmude, vrespalh...
Nombroses lòts de ganhar !!!
Entresenhas al 06.78.50.39.40
A gratis !!!**

Melania Ajàs, caishèra

Al periòde que mos interessa, les siègles XIX e la debuta de l'aute, las femnas que's devian demorar a casa, en Coserans coma pertot. Portant, la misèra ajudant, unas d'elas que's van méter aishús las rotas, andà trobar un moièn de's ganhar chiu de sòuses e d'adobar las causas.

Que voiatjavan amb un membre de la familha (pair, frair, oncle, tanta), o una amiga, pueish, un còp maridadas, que seguian l'òme. Entram 1850 e 1940, aishús 1500 colportaires recensadis aishús le canton d'Ost, un tierç que son de sèxe feminin.

Que cal diser que, dins le Miegdia, las femnas qu'agèren una fòrma d'independença que le rèsta de la França non coneisha. Que miavan soenh casa, e passar interdits, religiosis en particular, que non fasia cap paur a unas qüantas, sustot quand las causas n'anavan plan dins la familha.

Melania Ajàs que neish a Sèish le prumèr de Seteme de 1861. A 21 ans qu'on la tròba a Nantas, caishèra amb son pair. Pueish, soleta, que se'n va a Lemotges. Quand torna, que's marida amb Jan Lafont, de'l meme vilatge, e que van véner totis dus per la França amont.

Se sabem plan causas aishús aquelas gens, qu'é gracias a la correspondença qu'entretenguian amb le magasin Maurici Soquet, a Soeish, e que les qu'an montat le musèu an trobada archivada e a pu près en bon estat que i a un vintenat d'annadas. Aqueste òme que responia al corrièr que recebia de la part dels ambulants, e que's güardava les dobles.

Aquí que's fornian abans de partir. Le patron que l's i avançava la mercandisa, e que remborsavan quand tornavan, o qu'envoïavan una partida dels sòuses en camin. Se l's i mancava ravitalhament, que passavan una comanda per letra, e Maurici que les i ac envoïava a un endret qu'avian decidat a l'avança, en una gara, o pòsta restanta. Les comptes qu'èran plan tengudis, al centime pròishi.

Que tornam a trobar Melania e Jan en 1922 (61 ans), dins le nòrd de la França : Calais, Bethune, Arràs, Sant Omèr, Doai, Valencianas... Quàte ans après, le coble que's separa (que sembla que le sèu òme que li prenguèssa les sòuses, e que'n bevia un flòc). E la nosta femna que demana a Mossur Soquet, per letra, de non diser pas a Jan s'aont é.

Le 5 d'abrilh de 1928, qu'aprenem per un aute corrièr qu'envoïa a Soeish 300 francs d'acompte, que fè una comanda de lunetas, qu'a plaçatz argent a la Defensa nacionala, e que non vòl cap que le sèu òme li ac chape.

La mema annada, que sabem que lòtja a Valencianas, qu'é estada malauta dels güelhs tot l'ivèrn, e que la soenhèren a Lilla. Que i encontra dus autis caishèrs d'Ost. Que passa una auta comanda de : medalhons, creòlas, colhars, causas religiosas, lornhons, e tabés vestits andà ela (tricòts, camisas). Que torna envoiar al magasin cò que non a venut, e que s'interessa a las noveltats.

Uctobre 1928 (67 ans) : que se'n va vèrs l'Alsaça, e que demana tostem que degun non diga arrés. Portant, le sèu òme que s'a procurat la sèva adreça, e que li escriu que's vòl tornar méter damb ela. Mes Melania que refusa, que's vòl güardar cò qu'a estauviat.

A l'Avens de 1929 que la trobam a Lion, pueish a Tolosa ont se vié repairar en cò d'una neboda. En 1931 (70 ans !), que passa encara una comanda en cò de Soquet. A gèr de 1934, que s'aveusa, que sòlda son compte e le del sèu òme al magasin.

En 1935, que's torna a maridar, a Sèish, amb Guilhaume Gassiòla. Que's morirà a Saint-Etienne en 1947, a 86 ans. Qu'aurà trebalhat de caishèra una cinquantena de sasons !

Qu'ensaji de m'eimagenar se que debia èster la vida d'aquela femna, cadà dia pels camins d'un mond que, a la debuta, non coneishia. Obligada de parlar francés quand non sabia que l'occitan, mema s'èra anada chiu a la 'scòla.

Una vida precària. Que lotjava ont podia (en cò de gents, o per albèrgas). Que minjava en despensant le mens possible (benlèu quistava pan e aiua). E que'm pausi un flòc de questions. Quin se lavava la farda ? Ont s'amagava les sòuses ? E andà portar una caisha tant pesanta ? Quin se defenia ? E quand plavia o nevava, se trebalhava ? E se patia de las camas ? Quina vida !

Istòria del temps passat d'Alan Vidal

Solelh d'ivèrn

Darrèr la cresta boscosa del sarrat, cap al levant, le solelh expandís son alba tota roja. Baste que brumas dolentas vengan pas la li esperrecar !

L'astre rei se fa esperar mas tot va plan, cap a mièja maitinada consentís a mostrar sos primièrs rais. La lutz a vengit las tenèbras, le blu a caçat la grisalha del cèl ; qu'al mens aceste bon sòrt se desmentisca pas ! La cima en fàcia s'esclaira, un polit jorn pòt començar.

Mas la fred encara pica, la vida ensucada de nuèit e de gelada espèra la calor celèsta per se desengordir. Le polh normalament tan cridaire, estàlvia son ganitèl. L'aire glaçat, pesuc reten son buf, mèma la fuèlha mòrta e penjorlinanta del tremol es immobila. Sol le fum de las chiminèas, puja tot dreit e fa bruma abans de se fondre dins las nautors.

La plana, les clòts, traquet traquet daissan l'ombra, le maitin pren son vam. Le gelibre dels grands tets a las brinsas menudetas, belugueja de totas las facetas... lèu s'amortarà. Le solelh puja cap al cim de sa mièja ronda. Al repic de onze oras tot se destòrra, mèma la tèrra negra ne fuma de plaser. La fredor se'n fug ont pòt, s'amaga dins las longas ombras. Dos colombs e quatre galinas, al solan d'una barralha, aufanan las plumas per melhor se rescalfar. Le picaire pausa sa pigassa, la susor l'a arrestat, se tira la manrega suls faisses qu'a ligats. L'abelha se gausa mostrar al trauquet del buc, sentís l'aire, trantalha un momenton e pren son envòl. L'èdra envasiva, quelques laurièrs e las matas de vesc dels pomièrs, verdejan coma a còr d'estiu ; son a l'encòp la memòria e l'espèr d'una altra sason. Un gat desentutat de non sè ont, sembla se'n fotre plan mal en s'estirant de tot son long dins un jaç assolelhat, palhut e improvisat.

Mas le rei sembla estavanit, lèu arrèsta sa pujada. Ne cal aprofitar la prangièra esperarà, anem al solelh trastejar. Al recès d'una paret que las pèiras li rebaton l'esclat, la menina sus sa cadiera, tira profit de l'onda benfasenta, eternala panacèa dels còsses endolorits. Quina polida vrespada, tan doça e luminosa ! Qui ac auria cresut ? Vertat que ièr delà plaviá a semals e que deman passat benlèu nevarà. E coma disiá pepin, tot çò que passa a una fin ; anem lèu apasturar. Darrèr la cresta boscosa del sarrat, l'astre del jorn s'i amaga, en expandint son lançòl roge per s'i estropar.

Solelh d'ivèrn, le pus presat, preguem que torne deman, que nos venga reviscolar e que nos fasca oblidar las malfasenças de l'ivernada.

La cronica d'Andrieu Pagès

Remembre d'escòla

Quand es question de camin de l'escòla, ai un remembre que me ven tanlèu a l'esperit. Es la passejada que fasquèrem per anar de la mairala fins a la granda escòla.

En reng per dos, enquadrats per las regentas, e nos vaquí en rota per las carrièras sul quilomètre que separava las doas escòlas.

Èrem pro ufanoses de nos passejar per passar aquel grand pas fins a l'escòla dels grands.

Aviam consciéncia d'aver despassat un nivèl dins l'escala de l'estatut de l'escolan.

Fin finala, en parodiant lo cosmonauta american Armstrong, aviam fait sens o saber un grand pas dins l'umanitat de l'escòla.

***Vos desiram una bona annada
plan granada
e acompanyada d'un ramat d'autras...***